CHERNIVTSI
LAW SCHOOL

ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Юридичний факультет

Кафедра міжнародного права та порівняльного правознавства

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан юридичного факультету
____проф. Віталій ГОРДЄЄВ
«28» серпня 2026 року

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни

СОМАТИЧНІ ПРАВА ЛЮДИНИ
вибіркова навчальна дисципліна

Освітня програма: «Міжнародне право»
Спеціальність: D9 Міжнародне право
Галузь знань: D Бізнес, адміністрування та право
Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)
Юридичний факультет
Мова навчання: українська

Чернівці, 2026 рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Соматичні права людини» складена відповідно до освітньої програми «Міжнародне право» підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю D9 Міжнародне право галузі знань D Бізнес, адміністрування та право.

Розробник:

Маник Альона Захарівна, *асистент, кандидат юридичних наук, асистент*

Викладач, що забезпечує читання даної дисципліни

Маник Альона Захарівна, *асистент, кандидат юридичних наук, асистент*

Затверджено на засіданні кафедри Міжнародного права та порівняльного правознавства
Протокол № 1 від «27» серпня 2026 року

В.о. завідувача кафедри
міжнародного права
та порівняльного правознавства _____ **д.ю.н., проф. Світлана КАРВАЦЬКА**

Схвалено науково-методичною комісією юридичного факультету
Протокол № 1 від «28» серпня 2026 року

Голова науково-методичної комісії _____ **PhD, ас. Лаура БЗОВА**

CHERNIVTSI
LAW SCHOOL

ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Юридичний факультет

Кафедра міжнародного права та порівняльного правознавства

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан юридичного факультету
_____проф. Віталій ГОРДЄЄВ
«_____» _____2026 року

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни

СОМАТИЧНІ ПРАВА ЛЮДИНИ
вибіркова навчальна дисципліна

Освітня програма: Міжнародне право
Спеціальність: D9 Міжнародне право
Галузь знань: D Бізнес, адміністрування та право
Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)
Юридичний факультет
Мова навчання: українська

Чернівці 2026 рік

Робоча програма навчальної дисципліни **«Соматичні права людини»**, складена відповідно до освітньої програми «Міжнародне право» підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю D9 Міжнародне право галузі знань D Бізнес, адміністрування та право, затвердженої вченою радою університету 28 квітня 2025 року, протокол № 5.

Розробник:

- Кандидат юридичних наук, асистент кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства **МАНИК Альона Захарівна**

Викладач, що забезпечує читання даної навчальної дисципліни:

- асистент кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства **ЛАБИК Анастасія Русланівна**

Затверджено на засіданні кафедри Міжнародного права та порівняльного правознавства
Протокол № 1 від «27» серпня 2026 року

В.о. завідувача кафедри міжнародного
права та порівняльного правознавства _____ проф. Світлана КАРВАЦЬКА

Схвалено науково-методичною комісією юридичного факультету
Протокол № _ від «__» серпня 2026 року

Голова науково-методичної комісії
юридичного факультету _____ доц. Лаура БЗОВА

Мета навчальної дисципліни «Соматичні права людини» - опанування студентами юридичного факультету теоретичних знань і формування у них практичних умінь та навичок щодо самостійного розв'язання практичних проблем, пов'язаних із питаннями формування та реалізації соматичних прав людини, вирішенням спорів щодо порушення прав четвертого покоління, захисту порушених прав, здійснення правової експертизи нормативних актів, що стосуються четвертого покоління прав людини; застосування міжнародно-правових актів, що врегульовують питання соматичних прав людини.

Результати навчання. У результаті вивчення навчальної дисципліни «Захист інтелектуальної власності у міжнародному праві» здобувач володітиме наступними компетентностями, що закріплені в Освітній програмі «Міжнародне право» підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 293 Міжнародне право:

Загальні компетентності

ЗК 2. Здатність вчитися й оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 5. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 7. Здатність працювати в міжнародному контексті.

ЗК 9. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини й громадянина в Україні.

Спеціальні (фахові) компетентності

СК 5. Здатність аналізувати зміст національних правових норм, інститутів і галузей права у порівняльно-правовому контексті.

СК 9. Здатність вести дипломатичне та ділове листування, аналізувати зміст, характер і юридичну природу міжнародно-правових документів.

СК 11. Здатність продовжувати професійне навчання зі значним ступенем автономії.

СК 16. Здатність застосовувати юридичну аргументацію.

Програмні результати навчання

РН 9. Передбачати широкі загальносуспільні наслідки укладання міжнародного договору, вчинення іншої дії дипломатичного або міжнародно-правового характеру, прийняття внутрішньодержавних нормативно-правових актів, виявляти відповідні ризики та попереджати загрози, зокрема, у співпраці з фахівцями інших галузей.

РН 11. Забезпечувати ефективну комунікацію у міжнародному середовищі, знати і використовувати правила дипломатичного протоколу та ділового етикету, враховувати особливості міжкультурного спілкування, виявляти толерантність, повагу до різноманітності, традицій і цінностей представників інших держав.

РН 13. Виробляти спільні рішення, працювати в команді, виявляти лідерські якості, визначати пріоритетні цілі у професійному і навчальному контекстах, планувати індивідуальну та групову роботу з метою їх досягнення.

РН 15. Використовувати сучасні цифрові технології, здійснювати збирання з різних джерел, систематизацію та аналіз інформації щодо міжнародних і національних правових процесів і явищ.

РН 19. Самостійно визначати освітні цілі та траєкторії навчання, знаходити

необхідні для цього освітні ресурси.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- базові поняття у сфері правового регулювання соматичних прав людини;
- джерела правового регулювання соматичних прав людини;
- історичні етапи становлення четвертого покоління прав людини;
- зміст та види основних заходів спрямованих на реалізацію соматичних прав людини;
- порядок звернення та судового вирішення справ щодо захисту соматичних прав людини;
- основи права Ради Європи та права Європейського Союзу у сфері соматичних прав людини;

вміти:

- правильно застосовувати джерела правового регулювання соматичних прав людини;
- використовувати універсальні та регіональні стандарти забезпечення соматичних прав людини;
- здійснювати судовий захист прав четвертого покоління;
- застосовувати та тлумачити акти міжнародного права у сфері соматичних прав людини;
- репрезентувати результати власної професійної діяльності у сфері забезпечення реалізації соматичних прав людини та аргументовано їх відстоювати

мати навички:

- представляти інтереси особи під час захисту соматичних прав;
- працювати з судовою практикою задля ефективнішого захисту соматичних прав людини;
- надавати консультації щодо реалізації та захисту соматичних прав людини.

Опис навчальної дисципліни
Загальна інформація

Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість		Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	
Денна	II	III	3.0	90	14	14	-	-	60	2	залік
Заочна	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Структура змісту навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем навчальних занять	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		лекц.	практ.	лаб.	інд.	срс		лекц.	практ.	лаб.	інд.	срс
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
МОДУЛЬ 1. СТАНОВЛЕННЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ ІНСТИТУТУ СОМАТИЧНИХ ПРАВ ЛЮДИНИ												
Тема 1. Передумови та історичні етапи становлення соматичних прав людини	9	2	-	-	2	7	-	-	-	-	-	-
Тема 2. Соматичні права як новий виклик суспільства: понятійно-категоріальний апарат, ознаки та види, нормативне закріплення	11	2	2	-	-	7	-	-	-	-	-	-
Тема 3. Основні соматичні права і свободи людини, що захищаються в рамках Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод	11	2	2	-	-	7	-	-	-	-	-	-
Тема 4. Правове регулювання четвертого покоління прав людини в Україні	9	-	2			7	-	-	-	-	-	-
Разом за ЗМ1	42	6	6	-	2	28	-	-	-	-	-	-
МОДУЛЬ 2. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОКРЕМИХ ВИДІВ СОМАТИЧНИХ ПРАВ ЛЮДИНИ												
Тема 5. Міжнародно-правове регулювання соматичних прав людини, які безпосередньо пов'язані з розвитком біології та медицини: 5.1. Право	12	2	2	-	-	8	-	-	-	-	-	-

людини на власний геном. 5.2. Соматичне право на клонування як основа дискусій. 5.3. Соматичні права людини у сфері донорства та трансплантації												
Тема 6. Загальна характеристика та види репродуктивних прав людини (право на аборт, на стерилізацію, на використання новітніх методів репродукції). Право на сурогатне материнство - як право четвертого покоління	12	2	2	-	-	8	-	-	-	-	-	-
Тема 7. Сексуальні права людини. Право на модифікацію свого тіла.	12	2	2			8	-	-	-	-	-	-
Тема 8. Соматичні права людини, які пов'язані з правом на життя: право на евтаназію та право особи на вживання наркотичних та психотропних засобів як способу полегшення фізичних страждань	12	2	2			8	-	-	-	-	-	-
Разом за ЗМ 2	48	8	8	-	-	32	-	-	-	-	-	-
Усього годин	90	14	14	-	2	60	-	-	-	-	-	-

Тематика лекційних занять з переліком питань

№	Назва теми з основними питаннями
1	**Тема 1.** Передумови та історичні етапи становлення соматичних прав людини 1. Місце соматичних прав у загальній системі прав людини.

	2. Об'єктивні передумови виникнення соматичних прав. 3. І етап становлення соматичних прав. Формування базових принципів тілесної недоторканності. Закріплення права на життя та заборони катувань у перших міжнародних актах. 4. Етап зародження та інституціоналізації соматичних прав (друга половина XX століття). 5. Сучасний етап (XXI століття). Класифікація та розширення меж соматичних прав.
2	**Тема 2.** Соматичні права як новий виклик суспільства: понятійно-категоріальний апарат, ознаки та види, нормативне закріплення 1. Підходи до визначення поняття «соматичні права». 2. Специфічні ознаки соматичних прав. 3. Види соматичних прав людини. 4. Міжнародно-правове закріплення соматичних прав. 5. Роль прецедентної практики Європейського суду з прав людини у тлумаченні та захисті соматичних прав. 6. Нормативне закріплення соматичних прав у національному законодавстві України.
3	**Тема 3.** Основні соматичні права і свободи людини, що захищаються в рамках Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1. Специфіка закріплення соматичних прав у тексті ЄКПЛ. 2. Позитивні та негативні зобов'язання держав щодо забезпечення тілесної автономії своїх громадян. 3. Межі автономії держав-учасниць ЄКПЛ у регулюванні етично чутливих питань.
4	**Тема 4.** Правове регулювання четвертого покоління прав людини в Україні 1. Концепція четвертого покоління прав людини в українській правовій доктрині. 2. Засади регулювання соматичних прав людини у положеннях конституційного та цивільного права України. 3. Регулювання окремих видів соматичних та репродуктивних прав в Україні. 4. Перспективи розвитку законодавства України у сфері захисту соматичних прав в умовах євроінтеграції.
5	**Тема 5.** Міжнародно-правове регулювання соматичних прав людини, які безпосередньо пов'язані з розвитком біології та медицини: 5.1. Право людини на власний геном. 5.2. Соматичне право на клонування як основа дискусій. 5.3. Соматичні права людини у сфері донорства та трансплантації 1. Роль ООН, ЮНЕСКО, ВООЗ та Ради Європи у формуванні міжнародних біоетичних стандартів. 2. Конвенція Ов'єдо 1997 р. як ключовий інструмент захисту прав людини в умовах наукового прогресу. 3. Концептуалізація геному: людський геном - «загальне надбання людства». 4. Право на генетичну конфіденційність. 5. Соматичне право на клонування як основа дискусій. Репродуктивне клонування (створення копії цілого організму) та терапевтичне клонування (вирощування тканин/органів зі стовбурових клітин). 6. Новітні виклики трансплантології в міжнародному праві.
6	**Тема 6.** Загальна характеристика та види репродуктивних прав людини (право на аборт, на стерилізацію, на використання новітніх методів репродукції). Право на сурогатне материнство - як право четвертого покоління 1. Поняття та юридична природа репродуктивних прав 2. Співвідношення репродуктивних прав із правом на повагу до приватного і сімейного життя. 3. Етико-правові та феміністичні дискусії довкола репродуктивних прав.
7	**Тема 7.** Сексуальні права людини. Право на модифікацію свого тіла. 1. Поняття сексуальних прав та їх нерозривний зв'язок із правом на повагу до

	приватного життя і тілесною автономією. 2. Джок'якартські принципи 2006 р. застосування міжнародно-правових норм про права людини щодо сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності. 3. Сексуальна свобода, добровільна згода та захист від сексуального насильства як фундамент реалізації цих прав. 4. Критерії правомірності втручання держави у соматичні права: захист громадського здоров'я, публічного порядку чи прав інших осіб.
8	**Тема 8.** Соматичні права людини, які пов'язані з правом на життя: право на евтаназію та право особи на вживання наркотичних та психотропних засобів як способу полегшення фізичних страждань 1. Евтаназія та асистований суїцид: понятійний апарат і класифікація. 2. Порівняльно-правовий аналіз легалізації евтаназії у світі. 3. Прецедентна практика ЄСПЛ щодо питань завершення життя. 4. Паліативна допомога як базове право людини. 5. Нормативне регулювання застосування евтаназії та доступу до знеболення в Україні: сучасний стан і виклики.

Тематика практичних занять з переліком питань

№	Назва теми
1	**Тема 1.** Передумови та історичні етапи становлення соматичних прав людини 1. Місце соматичних прав у загальній системі прав людини. 2. Об'єктивні передумови виникнення соматичних прав. 3. І етап становлення соматичних прав. Формування базових принципів тілесної недоторканності. Закріплення права на життя та заборони катувань у перших міжнародних актах. 4. Етап зародження та інституціоналізації соматичних прав (друга половина XX століття). 5. Сучасний етап (XXI століття). Класифікація та розширення меж соматичних прав.
2	**Тема 2.** Соматичні права як новий виклик суспільства: понятійно-категоріальний апарат, ознаки та види, нормативне закріплення 1. Підходи до визначення поняття «соматичні права». 2. Юридичний статус людського тіла: тіло як об'єкт права (проблема відокремлених органів, тканин, генетичного матеріалу). 3. Специфічні ознаки соматичних прав. 4. Види соматичних прав людини. 5. Міжнародно-правове закріплення соматичних прав. 6. Роль прецедентної практики Європейського суду з прав людини у тлумаченні та захисті соматичних прав. 7. Нормативне закріплення соматичних прав у національному законодавстві України.
3	**Тема 3.** Основні соматичні права і свободи людини, що захищаються в рамках Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1. Еволюційне тлумачення Конвенції 1950 р. Європейським судом з прав людини відповідно до сучасних умов. 2. Специфіка закріплення соматичних прав у тексті ЄКПЛ. 3. Стаття 8 ЄКПЛ як фундамент захисту тілесної автономії людини. 4. Позитивні та негативні зобов'язання держав щодо забезпечення тілесної автономії своїх громадян. 5. Захист репродуктивних прав у практиці ЄСПЛ. 6. Питання «права на смерть» у практиці ЄСПЛ. 7. Право на гендерну ідентичність та тілесні модифікації. 8. Захист від примусових медичних втручань. 9. Межі автономії держав-учасниць ЄКПЛ у регулюванні етично чутливих питань.

4	**Тема 4.** Правове регулюваннячетвертого покоління прав людини в Україні 1. Концепція четвертого покоління прав людини в українській правовій доктрині. 2. Засади регулювання соматичних прав людини у положеннях конституційного та цивільного права України. 3. Регулювання окремих видів соматичних та репродуктивних прав в Україні. 4. Захист генетичної гідності та біоетичні обмеження в українському законодавстві. 5. Основні прогалини та колізії національного законодавства. 6. Перспективи розвитку законодавства України у сфері захисту соматичних прав в умовах євроінтеграції.
5	**Тема 5.** Міжнародно-правове регулювання соматичних прав людини, які безпосередньо пов'язані з розвитком біології та медицини: 5.1. Право людини на власний геном. 5.2. Соматичне право на клонування як основа дискусій. 5.3. Соматичні права людини у сфері донорства та трансплантації 1. Роль ООН, ЮНЕСКО, ВООЗ та Ради Європи у формуванні міжнародних біоетичних стандартів. 2. Конвенція Ов'єдо 1997 р. як ключовий інструмент захисту прав людини в умовах наукового прогресу. 3. Концептуалізація геному: людський геном - «загальне надбання людства». 4. Право на генетичну конфіденційність. 5. Соматичне право на клонування як основа дискусій. Репродуктивне клонування (створення копії цілого організму) та терапевтичне клонування (вирощування тканин/органів зі стовбурових клітин). 6. Новітні виклики трансплантології в міжнародному праві.
6	**Тема 6.** Загальна характеристика та види репродуктивних прав людини (право на аборт, на стерилізацію, на використання новітніх методів репродукції). Право на сурогатне материнство - як право четвертого покоління 1. Поняття та юридична природа репродуктивних прав 2. Співвідношення репродуктивних прав із правом на повагу до приватного і сімейного життя. 3. Право на переривання вагітності: межі тілесної автономії. 4. Еволюція підходів та доктрина «свободи розсуду» у рішеннях ЄСПЛ щодо легалізації абортів. 5. Добровільна хірургічна стерилізація як соматичне право. 6. Право на використання новітніх методів репродукції: штучне запліднення та донорство статевих клітин. 7. Сурогатне материнство як специфічне право четвертого покоління. 8. Проблема транскордонного сурогатного материнства. 9. Етико-правові та феміністичні дискусії довкола репродуктивних прав.
7	**Тема 7.** Сексуальні права людини. Право на модифікацію свого тіла. 1. Поняття сексуальних прав та їх нерозривний зв'язок із правом на повагу до приватного життя і тілесною автономією. 2. Джок'якартські принципи 2006 р. застосування міжнародно-правових норм про права людини щодо сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності. 3. Сексуальна свобода, добровільна згода та захист від сексуального насильства як фундамент реалізації цих прав. 4. Захист прав на сексуальну орієнтацію та гендерну ідентичність. 5. Еволюція прецедентної практики ЄСПЛ щодо позитивних зобов'язань держави з визнання одностатевих союзів. 6. Співвідношення медичного та юридичного аспектів зміни статі. 7. Право на модифікацію власного тіла: види та межі. 8. Критерії правомірності втручання держави у соматичні права: захист громадського здоров'я, публічного порядку чи прав інших осіб.

8	**Тема 8.** Соматичні права людини, які пов'язані з правом на життя: право на евтаназію та право особи на вживання наркотичних та психотропних засобів як способу полегшення фізичних страждань 1. Право на гідну смерть як логічне продовження заборони катувань та нелюдського поводження. 2. Евтаназія та асистований суїцид: понятійний апарат і класифікація. 3. Порівняльно-правовий аналіз легалізації евтаназії у світі. 4. Прецедентна практика ЄСПЛ щодо питань завершення життя. 5. Паліативна допомога як базове право людини. 6. Нормативне регулювання застосування евтаназії та доступу до знеболення в Україні: сучасний стан і виклики.

Індивідуальні науково-дослідні завдання (ІНДЗ)

№	Завдання до тем
1	Філософсько-правові концепції тілесності: від античності до епохи постгуманізму.
2	Комерціалізація людського тіла: етичні та міжнародно-правові межі відчуження біологічного матеріалу.
3	Захист соматичних прав у період збройних конфліктів та дії режиму надзвичайного стану.
4	Релігійні доктрини та їхній вплив на національне регулювання соматичних прав.
5	Доктрина «свободи розсуду» у біоетичних справах Європейського суду з прав людини.
6	Аналіз справи ЄСПЛ «Паррілло проти Італії»: право на донорство ембріонів для наукових досліджень.
7	Порівняльне правознавство у сфері трансплантології: презумпція згоди та презумпція незгоди на прикладі країн Європейського Союзу.
8	Проблема «репродуктивного туризму» та транскордонного сурогатного материнства у міжнародному приватному праві.
9	Правовий статус ембріона *in vitro*: порівняльно-правовий аналіз законодавства європейських держав.
10	Юридичні колізії постмортальної репродукції: використання генетичного матеріалу військовослужбовців в Україні та світі.
11	Право на гендерне утвердження неповнолітніх: міжнародний досвід, медичні протоколи та етичні дилеми.
12	Етико-правове регулювання технології редагування геному людського ембріона.
13	Примусова стерилізація вразливих груп населення в історичній ретроспективі та сучасному міжнародному кримінальному праві.
14	Нейроправа як новий вид соматичних прав: захист мозкових даних від алгоритмічного втручання та маніпуляцій.
15	Використання штучного інтелекту в предиктивній медицині та генетиці.

Завдання для самостійної роботи студентів

Самостійна робота студента є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом і виконується в поза аудиторний час, передбачений тематичним планом навчальної дисципліни.

Під час вивчення навчальної дисципліни студенти повинні навчитися самостійно мислити, поглиблювати засвоєні теоретичні знання, опановувати практичні навички прийняття правових рішень. Відповіді на питання повинні бути законспектовані, їхнє викладення має бути стислим і чітким, обов'язковими є посилання на використані джерела.

Форма контролю самостійної роботи – перевірка конспекту або обговорення на

семінарському занятті. Питання, відведені для самостійної роботи, виносяться на поточний, модульний і підсумковий семестровий контроль.

З метою самостійного визначення рівня засвоєння теоретичного матеріалу студентам пропонуються питання для самоконтролю набутих знань.

№	Назва теми	Завдання для самостійної роботи	К-сть год.
1	Передумови та історичні етапи становлення соматичних прав людини	Проаналізуйте еволюцію концепції «тілесної недоторканності» від положень римського права до прийняття перших міжнародних актів про права людини (наприклад, Загальної декларації прав людини). Дослідіть вплив науково-технічного прогресу XX століття (зокрема в галузі біології та медицини) на виникнення соматичних прав як самостійної правової категорії. Здійсніть порівняльний аналіз класичного права на життя і здоров'я із соматичним правом особи на вільне розпорядження власним тілом: виявіть спільні та відмінні риси. Підготуйте есе на тему: «Соматичні права як складова четвертого покоління прав людини: об'єктивна закономірність чи виклик традиційній етиці?».	7
2	Соматичні права як новий виклик суспільства: понятійно-категоріальний апарат, ознаки та види, нормативне закріплення	Розкрийте юридичний статус людського тіла та його відокремлених частин (органів, тканин, генетичного матеріалу, ембріонів in vitro) у сучасному приватному праві. Складіть детальну класифікацію видів соматичних прав із наведенням конкретних прикладів реалізації кожного з них. Проаналізуйте межі втручання держави у реалізацію соматичних прав особи: де проходить межа між абсолютною автономією індивіда та захистом суспільної моралі? Оцініть стан нормативного закріплення соматичних прав у національному законодавстві України: визначте основні здобутки та правові прогалини.	7
3	Основні соматичні права і свободи людини, що захищаються в рамках Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод	Дослідіть застосування доктрини «живого інструменту» Європейським судом з прав людини у справах, пов'язаних із захистом тілесної автономії. Проаналізуйте застосування статті 8 ЄКПЛ як фундаменту захисту соматичних прав на прикладі 2-3 відомих рішень ЄСПЛ. Розкрийте зміст позитивних та негативних зобов'язань держави у сфері репродуктивних прав крізь призму прецедентної практики ЄСПЛ. Оцініть межі застосування доктрини «свободи розсуду» (*margin of appreciation*) держав-учасниць ЄКПЛ у регулюванні етично чутливих питань (аборти, евтаназія).	7
4	Правове регулювання четвертого покоління прав людини в Україні	Проаналізуйте положення Конституції та Цивільного кодексу України щодо забезпечення особистих немайнових прав, які складають основу соматичних прав. Виявіть основні колізії законодавства України щодо регулювання допоміжних репродуктивних технологій та запропонуйте шляхи їх вирішення.	7

		Дослідіть правові аспекти інституту інформованої згоди на медичне втручання в Україні як гарантії захисту тілесної недоторканності. Сформулюйте перспективи розвитку та модернізації законодавства України у сфері захисту біоетичних та генетичних прав в умовах євроінтеграції.	
5	Міжнародно-правове регулювання соматичних прав людини, які безпосередньо пов'язані з розвитком біології та медицини	Проаналізуйте Конвенцію Ов'єдо 1997 року як базовий стандарт захисту прав людини. Обґрунтуйте необхідність та можливі наслідки її ратифікації Україною. Розкрийте зміст міжнародно-правової концепції «людський геном як загальне надбання людства» та опишіть механізми забезпечення генетичної конфіденційності. Здійсніть порівняльно-правовий аналіз міжнародних актів, що встановлюють заборону на репродуктивне клонування людини: аргументи «за» і «проти» терапевтичного клонування. Порівняйте юридичні моделі «презумпції згоди» та «презумпції незгоди» у сфері посмертного донорства на прикладі законодавства різних країн Європи.	8
6	Загальна характеристика та види репродуктивних прав людини (право на аборт, на стерилізацію, на використання новітніх методів репродукції). Право на сурогатне материнство - як право четвертого покоління	Розкрийте етико-правові проблеми визначення моменту виникнення права на життя у контексті реалізації права жінки на переривання вагітності (аборт). Дослідіть еволюцію практики ЄСПЛ щодо добровільної стерилізації як форми контрацепції та примусової стерилізації як порушення ст. 3 та 8 ЄКПЛ. Проаналізуйте правові ризики явища «транскордонного сурогатного материнства» для захисту найкращих інтересів дитини та генетичних батьків. Складіть юридичний висновок щодо проблеми встановлення походження дитини (філіації), народженої за допомогою комерційного сурогатного материнства в юрисдикції, де воно заборонене.	8
7	Сексуальні права людини. Право на модифікацію свого тіла	Проаналізуйте значення Джок'якартських принципів 2006 р. для імплементації міжнародно-правових норм щодо сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності. Дослідіть еволюцію рішень ЄСПЛ щодо позитивних зобов'язань держав з юридичного визнання зміни статі без вимоги обов'язкової хірургічної стерилізації. Визначте правові межі модифікації власного тіла (естетична хірургія, татуювання, екстремальні тілесні модифікації): де закінчується соматична автономія і починається самошкода? Дослідіть юридичні аспекти кіборгізації людського тіла (вживлення імплантів, чипів) та їх вплив на формування нових цифрових прав людини.	8
8	Соматичні права людини, які пов'язані з правом на життя: право на евтаназію та право особи на вживання наркотичних та психотропних засобів як способу полегшення фізичних	Порівняйте правове регулювання активної евтаназії, пасивної евтаназії та асистованого суїциду в країнах, де ці процедури легалізовані (напр., Нідерланди, Бельгія, Швейцарія). Дослідіть міжнародні стандарти доступу до паліативної допомоги та використання контрольованих психотропних/наркотичних речовин як невід'ємної складової права на уникнення фізичних страждань.	8

	страждань		

Критерії оцінювання самостійної роботи студента

Самостійна робота оцінюється за результатами перевірки конспектів, письмових завдань (есе, рефератів), ведення термінологічного словника, виконання тестів та обговорення матеріалу відповідно до таких критеріїв:

5 балів - здобувач у повному обсязі володіє матеріалом, глибоко та всебічно розкриває зміст питань для самостійного опрацювання. Відповіді чітко та стисло законспектовані. Здобувач самостійно й аргументовано викладає матеріал під час обговорення, робить обов'язкові посилання на джерела та використовує як обов’язкову, так і додаткову літературу.

4 бали - здобувач на достатньому рівні володіє навчальним матеріалом, впевнено та обґрунтовано його викладає. У підготовленому конспекті зміст питань розкрито з використанням переважно обов'язкової літератури. Здобувач допускає лише поодинокі несуттєві неточності, які здатний виправити самостійно.

3 бали - здобувач загалом володіє матеріалом та викладає його основний зміст, проте робить це без глибокого всебічного аналізу та аргументації. Матеріал підготовлено без використання всієї необхідної літератури. Здобувач допускає окремі суттєві неточності та помилки під час відповіді.

2 бали - здобувач лише фрагментарно або частково володіє матеріалом, викладає його поверхово, неповно і без належного обґрунтування. Під час обговорення здобувач плутається в базовій термінології, не здатний до самостійної аргументації та потребує навідних питань від викладача.

1 бал - здобувач мінімально володіє навчальним матеріалом. Він не в змозі викласти зміст питань самостійної роботи, не розуміє теоретичного матеріалу та допускає суттєві помилки.

Методи навчання

Викладання засноване на тісній взаємодії між викладачем та здобувачем із використанням інтерактивних методів з тим, щоб допомогти студентам розвивати аналітичні навички, здатність до логічно-обґрунтованої аргументації та розуміння міжнародно-правових аспектів з позицій доктрини та принципу верховенства права. Під час лекційних занять, в основному, використовуються пояснювально-ілюстративний, пізнавально-пошуковий та інтерактивний методи навчання і викладання: пояснення нового матеріалу, що має проблемний характер, у формі повідомлень, дискусій, консультацій, розв’язання ситуативних завдань, із застосуванням новітніх інформаційно- комунікаційних технологій; організація лекції у формі, коли студенти можуть аргументовано висловлювати свої погляди та аналізувати позиції різних країн, демонстрація презентацій, інтерактивних платформ, віртуальних екскурсій до європейських інституцій тощо з тематики лекційного заняття.

Поєднання компетентнісного та інтерактивного підходів становить основу організації та проведення практичних занять з дисципліни. Використовується індивідуальна або групова робота, що передбачає колоквіуми, дебати, розв’язання реальних кейсів, завдань, які вимагають збору, систематизації та аналізу інформації з національних і міжнародних джерел, її міжнародно-правової оцінки. Окрім цього, застосовується метод використання інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема

демонстрація презентацій, доповідей, рефератів, есе, колективна робота з нормативною базою.

Для забезпечення ефективного засвоєння міждисциплінарного матеріалу у процесі викладання освітнього компонента використовується комплексний підхід, що поєднує традиційні та інноваційні методи навчання.

Методи формування професійної компетентності (набуття теоретичних знань):

- проблемна лекція (розкриття теоретичного матеріалу через призму актуальних правових колізій (наприклад, конфлікт між стрімким розвитком систем штучного інтелекту та фундаментальним правом особи на приватність);
- лекція-візуалізація (використання мультимедійних презентацій, інфографік, блок-схем та таблиць для наочного пояснення складної архітектури європейського законодавства та алгоритмів опрацювання даних);
- дискусія (залучення здобувачів до аргументованого обговорення проблемних питань під час практичних занять, стимулювання критичного мислення щодо доктринальних концепцій цифрових прав людини).

Методи формування практичних умінь та навичок:

- Case study (системний аналіз та розв'язання реальних правових ситуацій на основі прецедентної практики Європейського суду з прав людини та Суду Справедливості ЄС);
- юридичне моделювання та Moot court (симуляція процедури судових засідань або оскарження рішень наглядових органів);
- метод аналізу та розробки юридичних документів (практична робота зі складання політики конфіденційності, форми надання згоди, звітів з оцінки впливу на захист даних та аналізу міжнародних нормативних документів);
- робота з правовими першоджерелами (самостійний пошук та опрацювання студентами рішень міжнародних судів і рекомендацій європейських інституцій у цифрових архівах та бібліотечних базах).

Методи стимулювання пізнавальної активності та самостійної роботи:

- проєктний метод (робота в малих групах над розробкою комплексних стратегій захисту даних для гіпотетичних клієнтів)
- метод наукового пошуку (підготовка індивідуальних науково-аналітичних есе, тез для студентських науково-практичних конференцій та розробка мультимедійних презентацій для публічного захисту);
- взаємооцінювання (критичний аналіз студентами юридичних документів чи презентацій, підготовлених колегами).

Система контролю та оцінювання

Форми проведення занять: лекції, практичні заняття. Організація роботи слухачів передбачає понятєво-категоріальний масив з кожної теми, контрольні питання та самостійні завдання, роботу з науковою літературою, а також розв’язання проблемних ситуацій та дослідно-творчих завдань.

Поточний контоль: здійснюється на заняттях через індивідуальне і фронтальне

усне опитування, бліц-опитування; письмові самостійні роботи (реферати, есе); ведення термінологічного словника; практичні, індивідуальні та самостійні завдання; розв'язання творчих задач; взаємоконтроль слухачів у парах і групах; самоконтроль тощо. Особливого значення набуває тестова форма контролю та оцінювання навчальних досягнень студентів.

Методи поточного контролю:

- індивідуальне і фронтальне усне опитування;
- бліц-опитування;
- письмові самостійні роботи (реферати, есе);
- ведення термінологічного словника;
- виконання практичних, індивідуальних та самостійних завдань;
- розв'язання проблемних ситуацій та правових задач;
- тестування (стандартизовані тести);
- презентації результатів досліджень.

Форми контролю:

- **поточний контроль** (здійснюється на практичних заняттях та за результатами виконання завдань самостійної роботи);
- **підсумковий контроль** (залік).

Критерії оцінювання поточного та підсумкового контролю

Поточний контроль проводиться на кожному практичному занятті та за результатами виконання завдань самостійної роботи. Він передбачає оцінювання теоретичної підготовки здобувачів вищої освіти із зазначеної теми (у тому числі, самостійно опрацьованого матеріалу) під час роботи на практичних заняттях та набутих практичних навичок під час виконання індивідуальних завдань.

Критерії оцінювання поточного контролю

7 балів отримує здобувач, який у повному обсязі володіє навчальним матеріалом конкретної теми, самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових завдань, може глибоко та всебічно розкрити зміст теоретичних питань та практичних завдань, доповнює та коментує виступи колег, бере активну участь у обговоренні теоретичних питань практичного заняття, використовуючи при цьому як обов'язкову, так і додаткову літературу, а також без помилок вирішив усі тестові завдання, якщо такі були передбачені.

6 балів отримує здобувач, який на високому рівні володіє навчальним матеріалом, впевнено та обґрунтовано його викладає. Він повною мірою розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань. Під час виступу чи обговорення використовує переважно обов'язкову літературу, допускає лише поодинокі несуттєві неточності, які здатний самостійно виправити. Правильно вирішив абсолютну більшість (близько 85-90%) тестових завдань.

5 балів отримує здобувач, який достатньо володіє навчальним матеріалом конкретної теми, достатньо обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових завдань, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу. Але при викладанні деяких питань йому не вистачає достатньої глибини та аргументації, він допускає при

цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки. Правильно вирішив більшість тестових завдань.

4 бали отримує здобувач, який загалом володіє навчальним матеріалом, викладає його основний зміст під час усних виступів та письмових завдань, але без глибокого всебічного аналізу та аргументації, без використання необхідної літератури, допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки. Правильно вирішив половину тестових завдань.

3 бали отримує здобувач, який фрагментарно володіє навчальним матеріалом. Він викладає його неповно, часто потребує навідних питань від викладача. Під час усних виступів та письмових відповідей плутається в базовій термінології, не здатний до самостійної аргументації. Правильно вирішив менше половини тестових завдань.

2 бали отримує здобувач, який частково володіє навчальним матеріалом. Поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних виступів та письмових відповідей, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності. Правильно вирішив невелику частину тестових завдань.

1 бал отримує здобувач, який мінімально володіє навчальним матеріалом, не в змозі викласти зміст більшості питань теми під час усних виступів та письмових завдань, допускаючи при цьому суттєві помилки. Правильно вирішив лише окремі тестові завдання.

0 балів отримує здобувач, який зовсім не володіє навчальним матеріалом та не може його викласти, не розуміє змісту теоретичних питань та не в змозі виконати практичні (тестові) завдання. Не вирішив жодного тестового завдання.

Критерії оцінювання підсумкового контролю

45-50 балів отримують студенти, які повно та ґрунтовно розкрили зміст питання, використавши при цьому не лише обов'язкову, а й додаткову літературу.

41-44 бали отримують студенти, які в цілому розкрили зміст питання, однак не повно і допустили деякі неточності. При цьому не використали на достатньому рівні обов'язкову літературу.

37-40 балів отримують студенти, які правильно визначили сутність питання, але розкрили його не повністю, допустивши деякі незначні помилки.

34-36 балів отримують студенти, які правильно визначили сутність питання, розкривши його лише частково і допустивши при цьому окремі помилки, котрі не впливають на загальне розуміння питання.

30-33 бали отримують студенти, які правильно визначили сутність питання, недостатньо або поверхово розкрили більшість його окремих положень і допустили при цьому окремі помилки, які частково вплинули на загальне розуміння проблеми.

0-29 балів отримують студенти, які частково та поверхово розкрили лише окремі положення питання і допустили при цьому суттєві помилки, котрі значно вплинули на загальне розуміння питання.

Підсумковий семестровий контроль оцінюється **від 0 до 100** балів і переводиться у національну шкалу та шкалу ЄКТС:

- здобувачам вищої освіти, які повністю оволоділи програмою навчальної дисципліни на творчому рівні, можуть дати відповіді на всі питання курсу, опанували рекомендовану літературу, виставляють оцінку **А**. При цьому оцінку - 100 балів, як

виняток, можуть отримати тільки здобувачі вищої освіти, які, крім відмінних знань за програмою дисципліни, виявили активність в науково-дослідній роботі за тематикою курсу, стали призерами студентських олімпіад, виступали на конференціях тощо;

- здобувачам вищої освіти, які оволоділи програмою навчальної дисципліни на творчому рівні, проте у відповідях допустили незначні неточності, ставлять оцінку **B**;
- здобувачам вищої освіти, які в основному оволоділи програмою навчальної дисципліни на продуктивному рівні, проте у відповідях допускають несуттєві помилки, ставлять оцінку **C**;
- здобувачам вищої освіти, які показали задовільні результати оволодіння Робочою програмою навчальної дисципліни на репродуктивному рівні й при відповідях допускають помилки, ставлять оцінку **D**;
- здобувачам вищої освіти, які виявили мінімально достатній рівень знань з дисципліни, необхідний для продовження навчання, вивчили основні терміни курсу та орієнтуються в матеріалі базового підручника, ставлять оцінку **E**.
- здобувачі вищої освіти, які за результатами вивчення дисципліни отримали незадовільні оцінки **FX** або **F**, повинні додатково виконати індивідуальні завдання для підвищення рівня своїх знань і при оцінці FX повторно перескласти підсумковий контроль, а при оцінці F пройти повторний курс вивчення дисципліни зі складанням підсумкового контролю.

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне оцінювання (*аудиторна та самостійна робота*)								Кількість балів (залік)	Сумарна к-ть балів
Змістовий модуль №1				Змістовий модуль № 2					
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	50	100
6	6	7	6	6	7	6	6		

T1, T2 ... T8 – теми змістових модулів.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Оцінка за національною шкалою	**Оцінка за шкалою ЄКТС**	
	Оцінка (бали)	**Пояснення за розширеною шкалою**
Відмінно	A (90-100)	відмінно
Добре	B (80-89)	дуже добре
	C (70-79)	добре
Задовільно	D (60-69)	задовільно
	E (50-59)	достатньо
Незадовільно	FX (35-49)	(незадовільно) з можливістю повторного складання
	F (1-34)	(незадовільно) з обов'язковим самостійним опрацюванням освітнього компоненту до перескладання

Перелік питань для самоконтролю та підсумкового контролю навчальних досягнень студентів

1. Визначте місце соматичних прав у загальній системі прав людини.
2. Охарактеризуйте об'єктивні передумови виникнення соматичних прав у суспільстві.
3. Проаналізуйте перший етап становлення соматичних прав, зокрема процеси формування базових принципів тілесної недоторканності та закріплення права на життя у перших міжнародних актах.
4. Охарактеризуйте етап зародження та інституціоналізації соматичних прав у другій половині XX століття.
5. Здійсніть класифікацію соматичних прав на сучасному етапі (XXI століття) та проаналізуйте тенденції до розширення їх меж.
6. Проаналізуйте основні підходи до визначення поняття «соматичні права» та виокремте їх специфічні ознаки.
7. Охарактеризуйте юридичний статус людського тіла як об'єкта права, зокрема розкрийте правові проблеми щодо відокремлених органів, тканин та генетичного матеріалу.
8. Визначте та охарактеризуйте основні види соматичних прав людини.
9. Проаналізуйте стан міжнародно-правового закріплення соматичних прав людини.
10. Визначте роль прецедентної практики Європейського суду з прав людини у тлумаченні та забезпеченні захисту соматичних прав.
11. Охарактеризуйте стан та особливості нормативного закріплення соматичних прав у національному законодавстві України.
12. Проаналізуйте специфіку закріплення соматичних прав у тексті ЄКПЛ через призму еволюційного тлумачення Конвенції 1950 р. відповідно до сучасних умов.
13. Охарактеризуйте статтю 8 ЄКПЛ як юридичний фундамент захисту тілесної автономії людини.
14. Визначте зміст та межі позитивних і негативних зобов'язань держав щодо забезпечення тілесної автономії своїх громадян згідно з ЄКПЛ.
15. Проаналізуйте практику ЄСПЛ щодо захисту репродуктивних прав людини.
16. Охарактеризуйте підходи ЄСПЛ до вирішення питань щодо «права на смерть».
17. Проаналізуйте прецедентну практику ЄСПЛ у сфері захисту права на гендерну ідентичність та здійснення тілесних модифікацій.
18. Визначте критерії правомірності захисту особи від примусових медичних втручань у контексті ЄКПЛ.
19. Охарактеризуйте межі автономії («свободу розсуду») держав-учасниць ЄКПЛ у регулюванні етично чутливих питань соматичної сфери.
20. Охарактеризуйте концепцію четвертого покоління прав людини в українській правовій доктрині.
21. Проаналізуйте засади регулювання соматичних прав людини, що містяться у положеннях конституційного та цивільного права України.
22. Визначте особливості нормативного регулювання окремих видів соматичних та репродуктивних прав в Україні.
23. Охарактеризуйте механізми захисту генетичної гідності та біоетичні

обмеження в українському законодавстві.

24. Проаналізуйте основні прогалини та колізії національного законодавства України у сфері соматичних прав.
25. Визначте перспективи розвитку законодавства України у сфері захисту соматичних прав в умовах європейської інтеграції.
26. Охарактеризуйте роль ключових міжнародних інституцій (ООН, ЮНЕСКО, ВООЗ, Ради Європи) у формуванні міжнародних біоетичних стандартів.
27. Проаналізуйте значення Конвенції Ов'єдо 1997 р. як базового інструменту захисту прав людини в умовах наукового прогресу.
28. Розкрийте зміст концептуалізації людського геному як «загального надбання людства» та охарактеризуйте право на генетичну конфіденційність.
29. Проаналізуйте соматичне право на клонування як основу дискусій, порівнявши правові підходи до репродуктивного та терапевтичного клонування.
30. Визначте та охарактеризуйте новітні міжнародно-правові виклики у сфері донорства та трансплантології.
31. Визначте поняття та юридичну природу репродуктивних прав, проаналізувавши їх співвідношення із правом на повагу до приватного і сімейного життя.
32. Проаналізуйте право на переривання вагітності через призму меж тілесної автономії жінки.
33. Охарактеризуйте еволюцію підходів та застосування доктрини «свободи розсуду» у рішеннях ЄСПЛ щодо легалізації абортів.
34. Визначте правові межі добровільної хірургічної стерилізації як окремого соматичного права.
35. Проаналізуйте право на використання новітніх методів репродукції (зокрема, штучне запліднення та донорство статевих клітин).
36. Охарактеризуйте сурогатне материнство як специфічне право четвертого покоління та проаналізуйте правові проблеми транскордонного сурогатного материнства.
37. Проаналізуйте зміст основних етико-правових та феміністичних дискусій довкола реалізації репродуктивних прав.
38. Визначте поняття сексуальних прав та охарактеризуйте їх нерозривний зв'язок із правом на повагу до приватного життя і тілесною автономією.
39. Проаналізуйте значення Джок'якартських принципів 2006 р. для застосування міжнародно-правових норм щодо сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності.
40. Охарактеризуйте сексуальну свободу, добровільну згоду та захист від сексуального насильства як юридичний фундамент реалізації сексуальних прав.
41. Проаналізуйте еволюцію прецедентної практики ЄСПЛ щодо захисту прав на сексуальну орієнтацію та позитивних зобов'язань держави з визнання одностатевих союзів.
42. Охарактеризуйте співвідношення медичного та юридичного аспектів процедури зміни статі.
43. Визначте види права на модифікацію власного тіла та проаналізуйте його правові межі.
44. Проаналізуйте критерії правомірності втручання держави у соматичні права

з метою захисту громадського здоров'я, публічного порядку чи прав інших осіб.

45. Проаналізуйте концепцію «права на гідну смерть» як логічне продовження заборони катувань та нелюдського поводження.
46. Визначте понятійний апарат та здійсніть класифікацію видів евтаназії і асистованого суїциду.
47. Здійсніть порівняльно-правовий аналіз моделей легалізації евтаназії у світі.
48. Охарактеризуйте підходи прецедентної практики ЄСПЛ до вирішення питань, пов'язаних із завершенням життя.
49. Проаналізуйте право особи на доступ до паліативної допомоги як базове право людини.
50. Охарактеризуйте сучасний стан та виклики нормативного регулювання щодо заборони евтаназії та доступу до наркотичних/психотропних засобів для знеболення в Україні.

Зарахування результатів неформальної освіти

Індивідуальна траєкторія здобувача вищої освіти у процесі вивченні навчальної дисципліни також реалізується через участь у неформальній/інформальній освіті.

Зарахування результатів неформальної освіти здійснюється на основі Порядку визнання у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти (URL: https://media.chnu.edu.ua/media/4g5fzssb/poriadok-vyznannia-rezultativ-navchannia-zdobutykh-shliakhom-neformalnoi-ta-abo-informalnoi-osvity.pdf).

За наявності належного сертифіката здобувачу освіти нараховується **3 бали** за відповідну тему, що прирівнюється до оцінювання виконання завдань практичного заняття. До зарахування приймаються результати проходження окремих тем дисципліни на авторитетних онлайн-платформах, наприклад, Coursera, Prometheus, навчальних курсів HELP, зокрема, але не виключно, наступних:

- *Bioethics: Key Human Rights Principles in Biomedicine* (освітня платформа Council of Europe HELP Programme): https://help.elearning.ext.coe.int/enrol/index.php?id=2490
- *Gender Equality and Gender Mainstreaming* (освітня платформа Council of Europe HELP Programme): https://help.elearning.ext.coe.int/enrol/index.php?id=7165
- *Human Rights and Drug Use* (освітня платформа Council of Europe HELP Programme): https://help.elearning.ext.coe.int/enrol/index.php?id=7697
- *LGBTI Persons in the Asylum Procedure* (освітня платформа Council of Europe HELP Programme): https://help.elearning.ext.coe.int/enrol/index.php?id=6574
- *Protection of Children against Sexual Exploitation and Sexual Abuse* (освітня платформа Council of Europe HELP Programme): https://help.elearning.ext.coe.int/enrol/index.php?id=7690
- *Right to the Integrity of the Person – Bioethics* (освітня платформа Council of Europe HELP Programme): https://help.elearning.ext.coe.int/enrol/index.php?id=1756

Рекомендована література

Основна

1. Charter of Fundamental Rights of European Union. Official journal of European Union. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:12016P/TXT.
2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (з протоколами) (Європейська конвенція з прав людини) від 4 листопада 1950 р. № 995_004. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text.
3. Конституція України. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text.
4. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права (Міжнародний пакт ратифіковано Указом Президії Верховної Ради Української РСР № 2148 VIII (2148-08) від 19.10.1973 року). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#.
5. The Yogyakarta Principles plus 10. (2017). URL: https://yogyakartaprinciples.org/.
6. Стратегія в галузі репродуктивного здоров'я з метою прискорення прогресу у напрямку досягнення міжнародних цілей та завдань у галузі розвитку. URL: https://www.who.int/reproductivehealth/publications/general.
7. Конвенція про захист прав і гідності людини щодо застосування біології та медицини: Конвенція про права людини та біомедицину: міжнародний документ від 4 квітня 1997 р. / Рада Європи. База даних «Законодавство України». URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_334.
8. Європейська хартія прав пацієнта від 2002 р. URL: www.eesc.europa.eu/self-and-coregulation/documents/codes/private/085-private-act.pdf.
9. Справа Ґласс проти Сполученого Королівства: рішення Європейського суду з прав людини від 09.03.2004 р. URL: http://medicallaw.org.ua/uploads/media/j02_076_078.pdf.
10. Основи законодавства України про охорону здоров'я : Закон України від 19.11.1992 № 2801-XII Законодавство України: база даних / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text.
11. Генеральна Асамблея ООН. (1979, 18 грудня). Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_207.
12. Верховна Рада України. (2004, 14 грудня). Про заборону репродуктивного клонування людини (Закон № 2231-IV). Офіційний вебпортал парламенту України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2231-15#Text.
13. Верховна Рада України. (2018, 17 травня). Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині (Закон № 2427-VIII). Офіційний вебпортал парламенту України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2427-19#Text.
14. Верховна Рада України. (2023, 22 листопада). Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення права військовослужбовців та інших осіб на біологічне батьківство (материнство) (Закон № 3496-IX). Офіційний вебпортал парламенту України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3496-20#Text.
15. Верховна Рада України. (2023, 21 грудня). Про внесення змін до деяких законів України щодо державного регулювання обігу рослин роду коноплі (Cannabis) для використання у навчальних цілях, освітній, науковій та науково-технічній

діяльності, виробництва наркотичних засобів, психотропних речовин та лікарських засобів з метою розширення доступу пацієнтів до необхідного лікування (Закон № 3528-IX). Офіційний вебпортал парламенту України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3528-20.
16. Лісабонська декларація стосовно прав пацієнта від 01.10.1981. URL: https://zakononline.ua/documents/show/159441___159441.
17. Рада Європи. (1998, 12 січня). Додатковий протокол до Конвенції про захист прав і гідності людини щодо застосування біології та медицини щодо заборони клонування людських істот. URL: https://www.coe.int/en/web/Conventions/full-list?module=treaty-detail&treatynum=168.
18. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV. Законодавство України : база даних / Верховна Рада України. Дата оновлення: 16.10.2020. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15.
19. Генеральна Асамблея ООН. (2005, 8 березня). Декларація Організації Об'єднаних Націй про клонування людини (Резолюція № 59/280). URL: https://docs.un.org/en/A/RES/59/280.
20. Загальна декларація прав людини: міжнародний документ. ООН, 10.12.1948. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/995_015.

Додаткова

1. Аврамова О.Є. Четверте покоління прав людини: право бути людиною. Вісник академії правових наук. 2025. Том 32, № 3. С. 63-86. DOI: https://doi.org/10.31359/1993-0909-2025-32-3-63.
2. Барабаш, О. (2022). Соматичні права в системі прав людини: право власності на своє тіло. Law of Ukraine/Pravo Ukraini, (2), 108. URL: https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/4505/1/%D0%B1%D0%B0%D1%80%D0%B0%D0%B1%D0%B0%D1%88%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%8F%202022.pdf.
3. Берч, В. В. (2023). Соматичні права та медичне право: питання захисту гідності та автономії. Аналітично-порівняльне правознавство, (5), 92-95. URL: http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/290526.
4. Бєлова, М. В., & Бєлов, О. М. (2025). Репродуктивні права як складова прав четвертого покоління: теоретико-правовий аналіз. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право, 1(88), 115-121. URL: http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/328841.
5. Бисага Ю. М. Соматичні права: захист фізичної сфери людської гідності та автономії. Науковий вісник Ужгородського університету: серія: Право. Ужгород, 2023. Т. 2. Вип. 79. С. 385-389. URL: http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/289728/283231.
6. Вовк, В. М. (2022). Гіпермодерн і соматичні права людини. Аналітично-порівняльне правознавство, (2), 344-348. URL: http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/261918.
7. ВОЛКОВА, Ю. (2024). Репродуктивні права в системі четвертого покоління прав людини. Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Право, (1), 39-48. URL: https://law.duan.edu.ua/images/PDF/Full_issues/Issues/1_8_2024-.pdf#page=39.
8. Добрянський, С., & Кокір, Я. (2023). Репродуктивні права людини в Європейському Союзі: можливості удосконалення юридичного гарантування.

Law of Ukraine/Pravo Ukraini, (6), 69. URL: http://jnas.nbuv.gov.ua/j-pdf/prukr_2023_6_8.pdf.
9. Желнін, В. Є., & Чиркін, А. С. (2024). Репродуктивні права людини: актуальна проблема сьогодення чи питання майбутнього?. Актуальні проблеми права: теорія і практика, (48), 85-98. URL: https://journals.snu.edu.ua/index.php/app/article/view/948.
10. Зверховська, В. Ф. (2025). Правове регулювання евтаназії та асистованого суїциду (міжнародний досвід та українські реалії). URL: https://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2024/6_2024/8.pdf.
11. Майкут, Х. В. (2023). Репродуктивні права в контексті нормативного забезпечення, правової доктрини та прецедентної практики Європейського суду з прав людини: окремі аспекти. Аналітично-порівняльне правознавство, (2), 97-103. URL: http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/282123.
12. Парамонов Н. В. Репродуктивні права: гендерний принцип. Аналітичне-порівняльне правознавство. Ужгород, 2022. № 5. С. 82-85. URL: http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/270302/265666.
13. Парасюк, В., & Онишко, О. (2023). Репродуктивні права та гарантії їх забезпечення в Україні та в країнах Європи. Аналітично-порівняльне правознавство, (2), 120-128. URL: http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/282210.
14. Семенець, К. М. (2023). Нові виклики четвертого покоління прав людини: право на одностатеві шлюби. Аналітично-порівняльне правознавство, (3), 74-78. URL: http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/284529.
15. Сінькевич О. В. Репродуктивні права людини у практиці Європейського суду з прав людини: вплив на практику правозастосування та конституційно-правову доктрину в Україні. Аналітичне-порівняльне правознавство. Ужгород, 2024. № 6. С. 170-176. URL: http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/316915/307419.
16. Ткаченко, А., & Резворович, К. (2025). Інститут евтаназії в правових системах Європейського Союзу. Молодий вчений, (6 (137)). URL: https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/6545.
17. Туряниця, В. (2023). Гносеологія генезису та еволюції нових, четвертого і п’ятого, поколінь прав людини. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право, 1(75), 53-58. URL: http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/275430.
18. Цебенко, С. (2024). Евтаназія: питання легалізації і практика Європейського суду з прав людини. психології та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка», 2024, 72. URL: https://lpnu.ua/sites/default/files/2024/pages/29641/zbirnyk-0602.pdf#page=72.
19. Чорненька, Д. С. (2024). Правове регулювання соматичних прав людини: трансплантація органів і тканин людини в Україні та зарубіжних країнах. Аналітично-порівняльне правознавство, (1), 248-252. URL: http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/299868.
20. Шелевер, Н. В. (2024). Захист прав ЛГБТ-спільноти під час війни в Україні. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право, 1(83), 151-155. URL: http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/309018.

Інформаційні ресурси

1. https://www.rada.gov.ua/ - Офіційний портал Верховної Ради України.
2. https://www.kmu.gov.ua/ - Урядовий портал.
3. https://minjust.gov.ua/ua - Міністерство юстиції України.
4. http://www.un.org/ru/index.html - офіційний сайт Організації Об'єднаних Націй.
5. http://www.icj-cij.org/homepage/index.php?p1=0&lang=en – офіційний сайт Міжнародного Суду ООН.
6. https://www.coe.int/en/web/portal - вебсайт Ради Європи.
7. https://www.coe.int/uk/web/kyiv - Офіс Ради Європи в Україні.
8. https://www.osce.org/ - Організація з безпеки і співробітництва в Європі.
9. https://european-union.europa.eu – вебсайт Європейського Союзу.
10. https://eur-lex.europa.eu/homepage.html - законодавство Європейського Союзу.
11. https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/institutions-and-bodies/search-all-eu-institutions-and-bodies/court-justice-european-union-cjeu_en - Court of Justice of the European Union (CJEU).
12. https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/ - Представництво України при Європейському Союзі.
13. http://en.euabc.com/ - Інтернет-глосарій термінів ЄС.
14. https://www.echr.coe.int - вебсайт ЄСПЛ.
15. https://hudoc.echr.coe.int – документи Європейського суду з прав людини.

Політика академічної доброчесності

Дотримання політики щодо академічної доброчесності учасниками освітнього процесу при вивченні освітнього компонента регламентовано чинними документами ЧНУ:

- «Етичний кодекс Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича»: https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/etychnyi-kodeks-chernivetskoho-natsionalnoho-universytetu-imeni-yuriia-fedkovycha/;
- «Положенням про виявлення та запобігання академічного плагіату у Чернівецькому національному університету імені Юрія Федьковича»: https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/polozhennia-pro-vyiavlennia-ta-zapobihannia-akademichnomu-plahiatu-u-chernivetskomu-natsionalnomu-universyteti-imeni-yuriia-fedkovycha/;
- «Політикою використання штучного інтелекту в Чернівецькому національному університету імені Юрія Федьковича»: https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/polityka-vykorystannia-shtuchnoho-intelektu-v-chernivetskomu-natsionalnomu-universyteti-imeni-yuriia-fedkovycha/.

Використання здобувачами освіти інструментів штучного інтелекту (ШІ) під час виконання навчальних завдань:

- допускається за умови дотримання принципів академічної доброчесності (здобувач освіти несе відповідальність за зміст, достовірність і результати поданої

роботи, а у разі використання ШІ зобов’язаний зазначити факт і спосіб його застосування);

- не допускається використання ШІ як заміни самостійного виконання завдань або з метою порушення вимог академічної доброчесності;
- додаткові обмеження чи вимоги щодо використання ШІ можуть визначатися викладачем в освітньому процесі для конкретних видів навчальної діяльності відповідно до особливостей дисципліни.